

FYLKESMANNEN I SØR - TRØNDELAG

MILJØVERNAVDDELINGEN

RAPPORT

2/85

SYLANE

- EN HISTORISK OG NATURVERNMESSIG VURDERING AV
ESSAND-SYLANE-NEDALSOMRÅDET
- FORSLAG TIL OPPRETTELSE AV ET KOMBINERT NATUR-
RESERVAT OG LANDSKAPSVERNOMRÅDE

FAGGRUPPE:

☐	FISK
☐	KART OG DATA
☒	NATURVERN, FRILUFTSLIV
☐	VANN, AVLØP, RENOVASJON
☐	VILT

TRONDHEIM

Duvey-mv. 711

FYLKESMANNEN I SØR-TRØNDELAG
MILJØVERNAVDELINGEN

SYLANE

- **EN HISTORISK OG NATURVERNMESSIG VURDERING AV
ESSAND-SYLANE-NEDALSOHRÅDET**
- **FORSLAG TIL OPPRETTELSE AV ET KOMBINERT NATUR-
RESERVAT OG LANDSKAPSVERNOMRÅDE**

av

OLAV NORD-VARHAUG

Januar 1985

FORORD

I forbindelse med reguleringen av Essandsjøen og neddemmingen av Nedalsmyrene forutsatte Stortinget i 1968 en revidering av "Nedalen botaniske naturpark" fra 1917.

Et nytt verneforslag ble utarbeidet i 1974-75 av daværende naturverninspektør Kristen Krogh og naturvern- og friluftskonsulent Ola Skauge. Dette arbeidet ble ikke sluttført. Det har lenge vært ønskelig å foreta en revisjon.

I forbindelse med de fylkesvise verneplaner for myr og kvartærgeologiske forekomster er deler av "naturparken" og tilgrensende områder høgt prioritert.

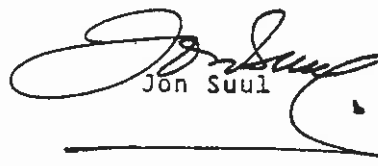
Det er derfor nødvendig med en helhetsvurdering av hele området i vernesammenheng.

Denne rapporten er finansiert ved at Miljøverndepartementet har stilt midler til disposisjon over statsbudsjettets kap. 1422.21.

Rapporten er utarbeidet av konsulent Olav Nord-Varhaug.

Trondheim, 18. januar 1985

Herlang Dørum
miljøvernleder

Jon Suul

INNHALDSFORTEGNELSE

	Side
0. INNLEDNING	1
1. HISTORISK OVERSYN	2
1.1 Plantefredningen i 1917	2
1.2 Vannkraftutbygging	2
1.3 Stortingsbehandlingen av verneområdet 1968	4
2. BESKRIVELSE AV OMRÅDET	5
2.1 Landskap	5
2.2 Berggrunn	5
2.3 Kwartargeologi	5
2.4 Botanikk	6
2.5 Dyreliv	9
2.6 Friluftsliv	11
3. BRUKEN AV OMRÅDET	12
3.1 Inngrep og installasjoner	12
3.2 Bruk av området	12
4. VERNEFORSLAGET FRA 1975	14
4.1 Bakgrunn	14
4.2 Høringsrunden	14
4.3 Innkomne merknader	14
5. ANDRE PLANER	16
5.1 Fylkesplan for Sør-Trøndelag	16
5.2 Generalplan for Tydal	16
5.3 Verneplan for myr	16
5.4 Verneplan for kvartargeologiske forekomster	17
5.5 Handlingsprogram for friluftsliv	17
5.6 Svenske planer	18
6. VERNEFORSLAG 1985	19
6.1 Bakgrunn	19
6.2 Avgrensningsvurdering	19
6.3 Verneform	20
6.4 Navn	21
6.5 Oppheving av plantefredningen fra 1917	21
7. LITTERATUR	22

0. INNLEDNING

Nedalen ble fredet som "botanisk nasjonalpark" i 1917.

I forbindelse med vannkraftutbygging opphevet Stortinget denne fredningen i 1968 for det området som skulle neddemmes. Stortinget forutsatte da at hele plantelivsfredningen ble tatt opp til revidering. Deler av det aktuelle området vurderes i forbindelse med de fylkesvise verneplaner for myr og kvartærgeologi i Sør-Trøndelag fylke.

På bakgrunn av dette ble nordre del av området befart av naturvernkonsulent Torfinn Rohde og Olav Nord-Varhaug 8.-10. august 1984. Midtre og søndre del ble befart av Olav Nord-Varhaug 25.-27. august 1984.

Denne rapporten bygger delvis på disse befaringene og delvis på det materiale som finnes om det angjeldende område, avgrenset av riksgrensen i øst, fylkesgrensen i nord, Sankkjølområdet og Essand-/Nesjøen i vest og Ekornåa/Nea i sør.

1. HISTORISK OVERSYN

1.1. Plantefredningen i 1917

Lov om naturfredning av 1910 hjemlet i første omgang bare fredning av enkeltforekomster eller meget avgrensede områder.

Lova ble endret i 1916 slik at den også ga hjemmel til større områdefredninger.

Nedalen var det aller første større området som ble fredet i medhold av denne loven. Etter bl.a. initiativ fra konservator O. Nordgaard ved DKNVS, Museet i Trondheim og Trøndelagens Kredsforening for Naturfredning i Norge ble et 55 km² stort område fredet ved kgl.res. av 6. juli 1917. Denne resolusjonen bestemmer følgende:

I henhold til § 1 i lov om naturfredning av 25. juli 1910, kfr. lov av 14. juli 1916, skal

1. eiendommen Nedalen, gr.nr. 189, br.nr.3 og gr.nr. 190, br.nr. 6 i Tydalen herred i Søndre Trondhjems amt, være fredet saaledes at de innskærnkninger, som nærmere er angitt i en av eierne utstedt erklæring av 9. mai 1916, maa ingen plante, ingen busk og intet træ hugges, oprykkes, skades eller borttages.
2. en nærmere betegnet strækning under eiendommen Østby, gr.nr.180, br.nr. 1 i Tydalen herred i Søndre Trondhjems amt, være fredet saaledes, at de paa denne strækning voksende planter av enhver slags ikke maa oprykkes, skades eller borttages. Veifarende har dog ret til at bruke fornøden ved til opgjøring av kaffevarme og lignende.

Dispensation fra forbudet kan meddeles av departementet efter indstilling fra Trondhjems Videnskabsselskabs botaniske afdeling."

Avgrensingen av området var grovt sett i sør langs Nea fra riksgrensen mot Sverige til elvens samløp med Esna. Derfra nordover langs Esna, langs østsiden av Essandsjøen til Djupholma. Grensen gikk så videre nordover langs Djupholma og en sideelv av denne til den nådde riksgrensen ved grenserøys nr. 157 litt sør for Bustvola (jf. fig. 1).

Området ble formelt bare botanisk fredet, men allerede under fredningsbehandlingen ble det erkjent "at man senere bør søke at faa egnen fredet ogsaa som zoologisk naturpark".

1.2. Vannkraftutbygging

I "Naturfredning i Norge" fra 1917 heter det om Nedalen: "... dette vakre stykke norsk natur, som for alle tider skal forbli uforandret i nationens eie".

Allerede i 1943-47 bygget Trondheim Elektrisitetsverk (TEV) en dam ved Essandsjøen som medførte en betydelig økning av vannstanden i dette vannet. Flere tusen dekar av det fredede

området ble dermed også neddemt. Siden fredningen ikke ble opphevet for disse arealer, var denne neddemmingen trolig rettsstridig.

I 1947-52 ble Sylsjøen bygget på svensk side med et magasin på 185 mill. m³. I 1959 var det nye Vessingsjø-magasinet på 34 mill. m³ ferdig. I 1964 søkte TEV om konsesjon for bygging av Nesjø dam til kote 729 som var samme høyde som høyeste regulering i Essandsjø.

Da TEV i begynnelsen av 1963 offentliggjorde sine planer om den store Nesjø dam, bevirket dette en strøm av protester til Kirkedepartementet og til Kommunaldepartementet, bl.a. fra Trøndelag Naturvernforening, Trondhjems Jeger- og Fiskerforening, Norsk Ornitologisk Forening, Thomas Angells Stiftelser som stor grunneier, og Trondhjems Turistforening. Norsk Botanisk Forening utarbeidet en lengre betenkning til Norges Vassdrags- og Elektrisitetsvesen. Betenkningen konkluderte med mest mulig skånsom behandling av det fredede området. Norges Naturvernforbund utarbeidet protest mot enhver neddemning, og Norges Naturvernråds innstilling av 29. januar 1965 frarådet prinsipielt neddemning, men subsidiært og under dissens fremholdtes skånsomhet. Både Selbu og Tydal kommuner behandlet overprøvingsspørsmålet og ga sin tilslutning - om enn noe reservert. Norsk Botanisk Forening ba også i sin korrespondanse med Norges Vassdrags- og Elektrisitetsvesen om overprøving.

Den 14. januar 1964 søkte TEV om konsesjon for Nesjø dam. Prinsipielt ble det søkt om en oppdemming til kote 729, som var i høyde med høyeste regulering av Essandsjøen, slik at disse to ville gå i ett, og slik at den gamle Essanddammen skulle bli unødvendig. Sjøoverflaten ville da bli 66 km² med et magasin på 625 mill.m³. Subsidiært ble det nevnt en oppdemming i Nesjø til kote 722. Det ville da bety en Nesjø med sjøoverflate 27 km² og et vannmagasin på 240 mill.m³. Vannspeilet i denne sjøen ville bli liggende i høyde med foten av Essand-dammen. I begge tilfeller ville store deler av det fredede området, samt Nedalshytta og de verdifulle ornitologiske myrene bli neddemmet. Den gamle Nedalshyttas kote var 718.

For om mulig å bevare de fredede områder og Nedalshytta, og de ornitologisk interessante myrene, foreslo Norsk Ornitologisk Forening og Trondhjems Turistforening en "mindre Nesjø", med en oppdemming opp til kote 710, og med et vannmagasin på ca. 34 mill.m³. Damstedet ble da forutsatt å ligge på det samme sted som for den store Nesjø, men ville medføre et betydelig billigere damanlegg.

Det ble også antydnet mulighetene for å forstørre Essandsjøens magasin ved å bygge en dam noe lenger ned i Esna enn det gamle damstedet, siden det likevel måtte bygges ny dam ved Essandsjøen da den gamle tredammen var svært rotten.

Botanisk avdeling ved DKNVS, Museet uttalte i 1965:

"Fra et strengt botanisk synspunkt må det derimot være riktig å si at det fredede områdets flora og vegetasjon ikke er så egenartet eller viser så mange særegne trekk at det tydelig skiller seg fra områder i tilsvarende strøk i

vårt land. Store deler av vårt land er i den subalpine region (bjørkeskogregionen) dekket av myrer eller områder med fjellbjørkeskog og hvor man må anta at der finnes tilsvarende typer som beskrevet av Nordhagen. Myrer med tundrakarakter finnes utbredt over relativt store områder, særlig i Nord-Norge.

Ut fra en ren botanisk vurdering vil en derfor vanskelig kunne finne grunner som går mot at den søkte regulering gjennomføres."

1.3. Stortingsbehandlingen av verneområdet i 1968

Trass i stor motstand fra bl.a. naturvernhold fikk TEV konsesjon, og ved kgl.res. av 23. august 1968 ble det bestemt:

"I medhold av lov om naturvern av 1. desember 1954, § 3, blir det gjort unntak fra den botaniske fredningen av eiendommene Nedalen gnr. 189, bnr. 3 og gnr. 190 bnr. 6 og del av Østby gnr. 180 bnr. 1 i Tydal kommune, Sør-Trøndelag, vedtatt ved kongelig resolusjon av 6. juli 1917, for områder som omfattes av Trondheim Elektrisitetsverks konsesjon til regulering av Nea-Nesjø dam, opp til kote 729."

Under konsesjonsbehandlingen ble det fra Stortinget forutsatt at fredningen fra 1917 skulle revideres for de gjenværende deler av fredningsområdet.

2. BESKRIVELSE AV OMRÅDET

2.1. Landskap

Området kan oppvise et utall av landskapskvaliteter fra storformer til små enkeltelementer.

Store deler av områdets nordre del kjennetegnes av store åpne myrstrekninger, oppbrutt av enkelte høyere berg som Blåhammeren, Blåkkåkleppen, Bustvola og Remskleppen.

I søndre del reiser Sylane-massivet seg majestetisk, svart, vilt og ruvende opp over de flate og avrundede formene rundt.

De flatere myrpartier er også brutt opp av et utall tjern, vann og bekker. Områdets store rikdom på løsmasser gjenspeiler seg i eskere, dødislandskap og andre morenetyper som er med på å øke landskapskvalitetene i området.

2.2. Berggrunn

Berggrunnen i de lågere deler består i hovedsak av grunnfjellsgranitt og harde prekambriske sparagmittskifre. Bl.a. Vardeberget og Nedalsklumpen er bygd opp av granitt. Sylmassivet som hviler på denne grunnfjellssokkelen har en mer interessant geologisk oppbygging.

De nedre deler er bygd opp av lett forvitrende skiferbergarter. Disse består av kvartsskifer, leirglimmerskifer, hornblendeskifer og øverst kalkholdige glimmerskifre.

Øverst består Sylmassivet av hard og tungt forvitrelig amfibolitt. Grensa mellom skiferlaget og amfibolitten er konkav og synker inn mot Sylanes sentrale del.

Nord for Sylmassivet dominerer et lag av blastomylonitt over Fiskåhøgda og nord mot grensa til Meråker (Remskleppdekket). Et lite område vest for Remskleppen består av serpentinit.

I de nordvestre deler rundt Blåkkåklypen finner en igjen amfibolittlaget med rike glimmerskifre. Helt i vest ved Sankåvika får en innslag av garbenskifer.

2.3. Kvartærgeologi

Det aktuelle området er svært rikt på løsmasseavsetninger av ulik form og mektighet. Av størst interesse er et uryddig karakteristisk dødislandskap på østsiden av Essandsjøen. Isdreneringen har her gått nordover langs østsiden av innsjøen og lagt igjen et stort antall eskere i forskjellige størrelser. Det er også mange store og små grytehull i området.

Langs Fiskåa har isdreneringen gått vestover. Her har en store terrasseflater som er bygd ut oppå dødis. Da isen smeltet fikk en et karakteristisk terreng med uregelmessige hauger og større og mindre dødisgroper i overflata.

Langs Fiskåa har en også markerte spylerenner.

Rett vest for Essandheim er det en stor esker, Stormalen, som stikker ut i sjøen. Deler av denne er neddemt. Spesielt vest og sørsiden av eskeren er utsatt for erosjon grunnet bølgepåvirkning og hyppige vannstandsendringer.

Et usedvanlig formrikt terreng finnes også vest for Vardeberget og nord for Pikhaugtjernet.

Området fra Pikhaugtjernet nord til Stormalen og østover mot riksgrensen mot Sverige og Sylmassivet er høgt prioritert som mulig lokalitet i en framtidig kvartærgeologisk verneplan i Sør-Trøndelag fylke.

Fra Remskleppen nordover mot Bustvola finnes det en del langstrakte strømlinjeforma morenerygger (drumliner). I dette området er det ellers en god del større og mindre morener inkludert rogenmorener. En del langstrakte, markerte eskere finnes også her.

I området øst for Nesjøen har en også drumliner eller drumlinoide former samt ulike typer israndavsetninger.

I dette området er det også tydelig parallellstripning i overflata (fluted surface) som sammen med drumlinene viser isens bevegelsesretning.

Større og mindre spylerenner finnes innenfor hele området.

De spesielle israndavsetningene er av stor faglig interesse. Disse er avsatt foran istunger der brebevegelsen var styrt av topografien. Isbevegelsesretningen bryter markert med den siste regionale isbevegelsen i området.

2.4. Botanikk

Sylane er et av de fjellområder i Norge som er botanisk best undersøkt. Allerede i 1846 foretok den svenske botanikeren G.L. Sjögren "en botanisk resa" i Tydalsfjella (Sjögren 1849).

Det mest sentrale og ruvende verket er fra Rolf Nordhagens undersøkelser i Sylane fra 1919 - 1923 publisert i 1928. En kortere populærutgave ble gitt ut i 1930.

Svensken Sven Kilander har bl.a. arbeidet med høgdegrenser for karplanter i Sylane og tilgrensende områder rundt 1950.

Det er også foretatt en del mindre undersøkelser i området. Arnfinn Skogen har laget en populærvitenskapelig artikkel om myrene i Sankkjølområdet.

Baadsvik, Hansen og Moen foretok i 1967 vegetasjonsanalyser på utvalgte lokaliteter for å kunne følge utvikling og registrere eventuelle forandringer i plantesamfunna som en følge av reguleringene i Nesjøen.

Dette berører et av de sentrale motiv som er brukt for en botanisk fredning i Nedal-Sylane-området. Med de mange og grundige undersøkelserne gjennom minst 140 år sammen med det

store spekter av naturtyper, er dette området svært godt egnet som et botanisk referanseområde. Dette var også det utgangspunktet Nordhagen hadde for sine undersøkelser.

Botanisk avdeling ved DKNVS, Museet, uttalte i 1968:

"Området som omfattes av fredningen hører, når det gjelder vegetasjon, med til de best beskrevne i Norge. Det er her lagt et fundament som er av uvurderlig verdi for botanisk vitenskap, både som referansepunkt og ikke minst i forbindelse med vegetasjonens utvikling - suksesjon."

En viktig del av dette referanseområdet var Nedalsmyrene. Disse myrene hadde også store ornitologiske verdier. Selv om store deler av Nedalsmyrene nå er neddemt, er likevel de resterende deler av naturparken fortsatt botanisk interessante.

Den subalpine region er dominert av bjørkeskog med et feltskikt av blåbær, røsslyng eller krekling. Partier med senere snøsmelting er dominert av finnskjegg. Av trær finnes i tillegg til bjørk også rogn, osp, hegg, selje, og gråor. Det er ikke registrert furu innenfor området på østsiden av Essand/Nesjøen.

Gran finnes bare i noen små spredte grupper.

I litt fuktigere partier blir det lyngrike feltskiktet i bjørkeskogen erstattet av høgstauder som turt, tyrihjel, skogstorkenebb, kvitsoleie, mjødukt med flere.

Det som ellers kjennetegner hele området er de store myrområdene med bekkesig, småvann og tjern.

Et viktig element i fredningen fra 1917 var myrområdene langs Nea og Esna. Disse områdene er nå i hovedsak neddemt.

De mest interessante myrområdene i området etter neddemmingen befinner seg nord og øst for Essandsjøen opp mot Rangledalen i Meråker.

En har her et stort myrlandskap med dominans av bakkemyr, flatmyr, strengmyr og blandingsmyr. Det finnes også antydninger til palsmyr, samt små kantplanmyrer. Området er rikt på kilder. Av spesielt stor verdi er myrene sør og øst for Blåkkåkleppen nordover til Remsliehøgda og myrene sør for Remskleppen.

Stor verdi har også myrområdene på Sankkjølen.

Som en del av et større og spesielt variert myrlandskap inngår også de lågalpine myrene ved toppen av Bustvola.

I området som helhet dominerer fattigmyr vegetasjonen. Det er likevel store arealer med rikmyr spesielt på sørsiden av høgdene i området som Blåkkåkleppen og Remskleppen. De sørvendte bakke-myrene på Sankkjølen domineres av rik og ekstremrik vegetasjon. Det er svært lite ombrotrof myr i området. Som ellers i Sylane mangler låglandsarter og suboseaniske arter. I tilgrensende områder i Nedalen, Meråkerfjella, Vest-Jämtland og enda mer i Gauldalsområdet vokser en rekke suboseaniske arter både av moser og blomsterplanter. Floraen i Essand-området er derfor spesielt interessant som et østlig element i Midt-Norges flora.

Fra floraen nevnes orkideene skogmarihand, fjellmarihand, brudespore, korallrot, småtveblad og grønnkurle, samt dvergtettegras, åkerbær, gullmyrklegg, sumphaukeskjegg, skavgras, fjellsmelle, kastanjesiv, tvillingsiv, trillingsiv, nøkkesiv, sotstarr, blystarr, klubbstarr, agnorstarr, blankstarr, vierstarr.

Spesielt nevnt av Nordhagen er også kongsspir (Kong Karls scepter), en østlig art som er sjelden i Trøndelag, men vanlig i Essandområdet.

Den lågalpine region går fra bjørkebeltet og opp til ca 1000 - 1200 m alt etter eksposisjonen. Denne regionen er i hovedsak lokalisert på grunnfjellbergarter, men den når også opp i skiferlaga. Dette resulterer i at grensen mellom låg- og mellomalpin region ikke bare er en funksjon av høyde og eksposisjon, men også i stor grad en funksjon av berggrunnsgeologiske forhold.

Denne regionen er dominert av lyng- og risheier.

En har en vanlig fattig snøavsmeltingsgradient med greplyng og fjellpryd på de mest utsatte og tidligst avsmeltede stedene. Etterhvert som snøen smelter senere overtar i rekkefølge nedover krekling, blåbær, finnskjegg og musøre, mens det på de senest avsmeltede stedene bare finnes moser.

Vierkratt opptre sjelden i Sylane og er stort sett bare lokalisert til våtere steder langs bekker og myrkanter.

Jordbunnsprofiler viser at under den postglasiale varmetid var den nåværende lavalpine region dekket av furuskog, mens det idag ikke finnes furu igjen i området.

Et markert skille i vegetasjonen finner en når en kommer opp i skifersonen. Jordbunnen endrer seg fra å være tildels svært sur til å bli nærmest nøytral. Reinrosen dominerer store areal, men med innslag av bl.a. reinmjelt, setermjelt, blåmjelt og gullmyrklegg.² Ruteanalyser kan gi opp til 45 forskjellige karplanter på 4 m.

Også den lågalpine region er rik på løsmasser. Overflaten på noen av disse formasjonene er svært ustabil på grunn av snø- og vannpåvirkning. Dette resulterer i et tynt plantedekke selv om f.eks. fjellsmelle, og i litt våtere sig, gulsildre, lager markerte tuer. Her kan en også finne de mer krevende svartstarr og sotstarr, samt fjellburkne, fjellfrøstjerne, fjellkvann og rosenrot.

På mer stabile morenerygger vil en igjen møte artsfattige lyngsamfunn.

Den mellomalpine region er lokalisert til de nedre delene av amfibolitten og de svære urer som ligger nedenfor denne.

Innenfor denne regionen er artsfattige grasheier med rabbesiv dominerende.

Ellers kan en finne steril tyttebærlyng og i seint avsmeltede

snøleier finner en bl.a. musøre, isssoleie, stivstarr, jøkeltstarr og bjørnemoser. I amfibolitturene vokser bregnen hestespreng.

Solifluksjonsfenomen finnes i alle alpine regioner, men er mest dominerende i den mellomalpine. Dette resulterer i at terrasseformer og strenger i løsmassene er vanlige og gjør det svært vanskelig å komme fram enkelte steder. Hvor vanntilgangen er rik, vil en tidlig på sommeren stedvis kunne synke dypt ned i løsmassene.

I den høgalpine region i Sylane er plantedekket svært tynt. En hard og tungt forvitrelig berggrunn sammen med solifluksjon og frostsprenging gir dårlige vilkår for plantevekst. Enkelte steder finner man likevel musøre, polarvier, isssoleie, fjellkarse, stjernesildre, vardefrytle, buefrytle, fjellrapp (vivipar), geitsvingel og kråkefot.

Over 1500 m har Nordhagen bare registrert 6 karplantearter. Isssoleie, som går høgest, når 1700 m.

Nordhagen betegner den høgalpine region på Sylane som et ønskested for dem som vil studere kryptogamer og deres livsforhold. Moser og lav viser her svært tydelig at deres fordeling avhenger av snøavsmeltingen.

Sivertsen (1977) beskriver også området sør for Nesjøen ved Falkhyttvola-Gjeta som verneverdig, men dette området er ikke vurdert aktuelt i verneplansammenheng.

2.5. Dyreliv

De zoologiske forhold i Sylane er på langt nær så godt beskrevet som de botaniske.

Arne Moksnes ved Zoologisk institutt, Universitetet i Trondheim utarbeidet i 1971 en rapport om fuglefaunaen i området, bygget på undersøkelser før og under neddemmingen av Nedalsmyrene. For tiden arbeider en student med en hovedoppgave som skal følge opp disse arbeider ved å se på langtidsvirkninger av neddemmingen.

Data i denne rapporten bygger i hovedsak på Moksnes's rapport.

I Nedalsområdet er det påvist minst 107 fuglearter. Av disse er 57 hekkende og ytterligere 12 trolig hekkende. De mest vanlige arter er løvsanger, bjørkefink og gråtrost som utgjør 70 - 75 % av den stasjonære bestand i bjørkeskogen.

På myrflatene i Nedalen utgjør heippiplerke og heilo tilsammen 75 % av den stasjonære bestand.

Artsantallet i lågalpin sone er lågt. Heippiplerke utgjør over halvparten av den stasjonære bestand. Sammen med steinskvett og heilo utgjør den 80 %. Blåstrupa er også tallrik i Sylane.

I mellomalpint miljø overtar snøpurv dominansen, med en dekning på over 50 %. Snøpurv, steinskvett og heippiplerke utgjør 80 % av den stasjonære bestand.

Gjennomsnittlig antall registrerte territorier i Nedals-området viser godt samsvar med tilsvarende områder i Sverige, Finland og ellers i Norge. Området er således et vanlig rikt fugleområde.

	Gjennomsnittlig antall territorier pr. km ²
Engbjørkeskog	578
Heibjørkeskog	432
Myr	90
Lågalpint miljø	75
Mellomalpint miljø	49

Tabell 1: Total tetthet; gjennomsnittlig antall territorier pr. km².

De undersøkelser disse tall bygger på er delvis gjort innenfor og dels utenfor det aktuelle verneområdet. Det antas likevel at de har relevans for området øst for Nesjøen.

Myrområdene nord for Essandsjøen til Nord-Trøndelag grense er gjennomgående fattig på fugl, men med bl.a. solide bestander av brushane, myrsnipe, svømmesnipe og lappspurv. Under en befaring observerte professor Svein Haftorn 34 arter i området hvorav 32 var antatt rugende.

Rangledalen, som hovedsaklig ligger i Meråker kommune, Nord-Trøndelag fylke, går inn i Tydal i det nordøstre hjørnet av det området som er behandlet i denne rapporten. Suul (1977) har vurdert dette området av landsdelsmessig verneverdi som våtmarksområde. De deler av Rangledalen som ligger i Nord-Trøndelag fylke er foreslått fredet som myrreservat.

Av litt spesielle registreringer kan nevnes at stjertand, brunnakke og trane hekker i området, mens det er registrert sivsanger, svartterne og sibirspurv.

Fjellmyrløper var hekkende på Nedalsmyrene som nå er neddemt. Denne sjeldne arten er også registrert på myrene nord for Essandsjøen mot Rangledalen, men den hekker trolig ikke i området lenger.

I Sylane hekker rovfuglene jaktfalk, dvergfalk, tårnfalk og fjellvåk, mens kongeørn og fiskeørn er registrert.

Området kan betegnes som typisk i landsdelssammenheng, men samtidig rikt på visse mindre vanlige fuglearter.

Det er få eller ingen registreringer av pattedyrfaunaen i undersøkelsesområdet.

Området er en del av Essand reinbeitedistrikt og en del tamrein holder til her.

På østsiden av Essand og Nesjøen har en flere viktige småviltbiotoper, spesielt rike på rype.

Av hjortevilt er elgen dominerende selv om det kan forekomme streifdyr av rådyr. Det rikeste elgdistriktet er vest for Essandsjøen.

Fjellrev holder til i de morenerike områdene inn mot riksgrensa. Det er registrert flere hi både nord for Sylmassivet og sørover mot Ekornåa og Nea.

Det finnes også en livskraftig norsk-svensk jervstamme mellom Sylane og Helagsfjella. En regner at stammen på norsk side består av ca. 15 dyr.

Det er ellers registrert streifdyr av bjørn, ulv og gaupe.

For noen år siden var det også en beverkoloni i Djupholma.

2.6. Friluftsliv

Nedalen og Sylane er et svært populært turområde både sommer- og vinterstid. Trondhjems Turistforening har mange merkede løyper i området. Disse binder sammen turløypenettet i Sør- og Nord-Trøndelag med de svenske turiststiene.

Det er to betjente turisthytter i området, Nedalshytta med 52 senger og Storerikvollen med 65 overnattingsplasser.

Følgende tabell viser besøket på disse hyttene og nærliggende hytter som brukes som utgangspunkt for turer i Sylane (jfr. også pkt. 5.5.).

	PÅSKA		SOMMEREN		UTENOM SESONG		TILSAMMEN	
	1983	1984	1983	1984	1983	1984	1983	1984
Nedalshytta	577	420	945	807	660	2.181	2.182	3.408
Storerikvollen	667	551	564	725	208	57	1.439	1.333
Schulzhytta	176	142	189	195			384	337
							4.005	5.078
Nedal selvbetj.							251	366
Storerikvoll "							176	58
Schulz "							197	294
Kjøli							277	82
Ramsjø							226	481
Græsli							177	112
Væktarhaugen							102	82
							5.411	6.553

Tabell 2: Besøksoversikt for 1983 - 1984 i Sylane
(Kilde: Trondhjems Turistforening)

Det foregår for tiden et samarbeid på tvers av riksgrensa for å utvikle områdets kapasitet og muligheter i reiselivssammenheng. Dette prosjektarbeidet vurderer hele området, men med et kjerneområde med utgangspunkt i hyttene Nedalshytta og Storerikvollen på norsk side og Blåhammarstugan og Sylstasjonen på svensk side.

3. BRUKEN AV OMRÅDET

3.1. Inngrep og installasjoner

Vannkraftutbyggingen har medført at Essand-/Nesjøen er regulert til kote 729, og dermed er deler av det tidligere fredede området lagt under vann.

Bortsett fra rester av Essanddammen i enden av den tidligere regulerte Essandsjøen har ikke vannkraftutbyggingen medført andre tekniske inngrep eller installasjoner i området nord for Ekornåa.

Tvers gjennom de store og meget verneverdige myrområdene i nord går det ei stor kraftlinje for overføring av kraft til Sverige. Delvis under og delvis ved siden av denne linjen går det en anleggsveg for beltekjøretøyer.

Trondhjems Turistforening har to betjente turisthytter i området, Nedalshytta og Storerikvollen. Til Nedalshytta er det framført bilveg og kraftledning. Det ligger et båthus tilhørende hytta ved Nesjøen.

Det er framført kjerreveg også til Storerikvollen. Det er flere bygninger rundt vollen og et lager/båthus ved Essandsjøen.

Ved Essandheim er det ei stor hytte som periodevis er bebodd av en samefamilie.

Det ligger en gammel samegamme ved Pikhaugtjernet.

Ved Bustvola er det et par-tre hytter inkludert ei reingjeterhytte.

Utover dette er det ikke bebyggelse i området. Kartgrunnlaget som er brukt for fig. 1 er et turistkart. Turistløypene er avmerket med tykke strek for sommermerkede og tynnere strek for vintermerkede løyper. Løypene er merket med h.h.v. rødmalte punkt på trær og steiner og høge staker.

Over noen myrstrekninger er det lagt klopper. Over Djupholma er det bygd et system av bruer. Det går en hengebru over Enan ved riksgrensen på løypa fra Storerikvollen til Blåhammerstugan.

For å hindre blanding av norsk og svensk rein er det satt opp reingjerder hovedsaklig på norsk side av riksgrensen langs store deler av området.

3.2. Bruk av området

Friluftsliv og turisme står for hovedutnyttelsen av området, jf. pkt. 2.6.

Hele området er privateid. Største grunneier er Thomas Angells Stiftelser. For denne eiendommen har tilsammen 15 grunneiere bruksrettigheter i området. Rettighetene består av seter, slått, beite og seterved, samt jakt, fiske, fangst og mosefjell.

I dag er det bare rettigheter til jakt og fiske som i noen grad blir utnyttet. Innenfor området er det gode jaktterreng både for elg og rype (jf. pkt. 2.5).

For Essand-/Nesjøen selges det fiskekort og foregår båtutleie.

Det har gått en båtrute fra Nedalshytta om Essandheim til Storerikvollen.

Området, som er en del av Essand reinbeitedistrikt, beites for tiden bare av rein. Trekk- og flyttveiene for reindriften fra vinterbeitet i Femund- til sommerbeitet i Essand-distriktet går gjennom hele området. Deler av området er tidligere beitet både av storfe og sau. Det har også foregått noe utmarkslått, spesielt i Nedalen og på myrene nord for Essandsjøen.

Vedretten er det bare turisthyttene som utnytter i noe omfang bortsett fra friluftsfolks bruk av "fornøden ved til oppgjøring av kaffevarme og lignende".

4. VERNEFORSLAGET FRA 1975

4.1. Bakgrunn

Da Stortinget ga konsesjon for vasskraftutbyggingen i Nedalen som medførte neddemming av store deler av "Nedalen botaniske naturpark", forutsatte Stortinget en revidering av fredningen fra 1917.

Etter befaring foreslo Statens Naturverninspektør for Midt- og Nord-Norge, Kristen Krogh, i brev av 2. nov. 1973 grenser for et naturreservat i dette området, jf. fig. 2.

Et forslag om opprettelse av et naturreservat i de resterende deler av området dekket av Nedalsfredningen fra 1917 var ute til høring i 1974-75.

4.2. Høringsrunden

En arrangerte møter med Tydal kommune og grunneierne 14. november 1974.

Notater fra daværende naturvernkonsulent Ola Skauge tyder på at det på dette møtet ble diskutert nokså mye om jakt, snarefangst og fiske. Det ble bl.a. antydnet at grensen mot vannet skulle trekkes så langt inn at eventuelle jakt- og fiskebuer uhindret kunne sette opp. Muligheter for fellesbeite for sau ble også diskutert, det samme ble mulighetene for fortsatt motorferdsel.

Det kom også fram at Aune-grunneierne betraktet vern som en ulempe.

Etter diskusjoner med Miljøverndepartementet ble verneforslaget sendt ut til høring 9. januar 1975. Det ble da antydnet at passende verneform kunne være landskapsvernområde.

4.3. Innkomne merknader

Det kom inn uttalelser fra:

Universitetet i Trondheim, DKNVS, Museet
Trondheim Elektrisitetsverk
Thomas Angells Stiftelser
Trondhjems Turistforening

Universitetet i Trondheim, DKNVS, Museet mente området var for lite og burde utvides nordover og i alle fall omfatte Sankkjølområdet, helst nord til og med Rangledalen i Meråker.

Ved å ta kontakt med svenskene bør det være muligheter til å få med bl.a. Blåhammarsmyran som vil være med på å skyve tyngdepunktet av området bort fra den regulerte Nesjøen. DKNVS, Museet vil foreslå verneform "nasjonalpark".

Trondheim Elektrisitetsverk påpeker at de har videre utbyggingsplaner i nordre del av det foreslåtte verneområdet. Planen går ut på å bygge tunnel fra Ena til Djupholma og anleggsveg til begge tunnelpåkuggene.

Thomas Angells Stiftelser ønsker ikke hindringer i veien for aktiviteter som er nødvendige for forvaltningen av stiftelsens eiendommer.

De ønsker heller ingen restriksjoner på jakt og fiske. I den forbindelse er det ønske om bygging av to jakthytter.

Vedhogst og nødvendig motorisert ferdsel må også tillates.

Trondhjems Turistforening ønsker å uttrykke sin tilfredshet med det initiativ som er tatt og det arbeid som gjøres for å ta vare på de naturverdier som ennå er igjen av den opprinnelige "Nedalen botaniske naturpark". Turistforeningen støtter den foreslåtte avgrensing og verneformen landskapsvernområde.

5. ANDRE PLANER

5.1. Fylkesplan for Sør-Trøndelag

I fylkesplan for Sør-Trøndelag 1984-87 er plantelivsfredningen fra 1917 nevnt under oversikten over naturfredede områder i fylket.

Under kapittelet om friluftsliv heter det ellers:

To av Jämtlands "obrutna fjällområden" - Rogenområdet og Sylarna/Helagsområdet - ligger inn mot Røros og Tydal. Også på norsk side er det i disse fjellstrøk "villmarksområder" som gjør det høyst aktuelt med felles anstrengelser for å sikre villmarksområder på tvers av riksgrensen til gagn for friluftsliv og rekreasjonstilbud i begge land.

Som vedlegg til fylkesplanen er utarbeidet et oversiktskart som viser viktige områder for friluftsliv og båtliv i fylket. Vurdering av behov for sikring av konkrete områder bør ta utgangspunkt i dette kartet både på fylkes- og kommuneplan.

Dette kartet beskriver Sylane-området som et av de viktigste friluftsliv- og naturområdene av regional interesse.

5.2. Generalplan for Tydal kommune

Generalplan for Tydal kommune fra 1978 sier i kapittelet om friluftsliv:

"Tydals store fjellområder har størst interesse for friluftslivet. De har betydning både lokalt, regionalt, nasjonalt og dels internasjonalt da grensefjella (Sylane-Skarsfjella) henger sammen med et av Sveriges sydligste "obrutna fjällområden" Sylarna-Helags. På grunn av omfattende vassdragsreguleringer med dertil hørende vegbygging, er adkomsten til fjellet særdeles god, særlig sommers tid - mens naturens uberørthet er tilsvarende redusert.

Fjellområdene nord for Nea (5-600 km²) med bl.a. Sylane, Nesjøen og Lødøljadalføret er del av et større fjellparti mellom Nea- og Stjørdalføret. Tydals del er sterkt berørt av kraftutbygging, men er fortsatt et verdifullt og mye brukt friluftsområde. De østre delene har stor naturvitenskapelig interesse."

I kapittelet om naturvern er Sylane-Sankkjølen-Rangledalen klassifisert som særlig verneverdige områder.

5.3. Verneplan for myr

For å få en rimelig dekning av hele fylket for de mest aktuelle naturtypene utarbeides det i Sør-Trøndelag flere fylkesvise verneplaner.

For tiden arbeides det bl.a. med verneplaner for h.h.v. myrer og kvartærgeologiske forekomster. For begge disse planene er det aktuelle lokaliteter innenfor det aktuelle verneområdet.

I forbindelse med verneplanarbeidet for myr er det foretatt en faglig registrering og vurdering av 127 lokaliteter i Sør-Trøndelag fylke.

Myrene er klassifisert i vernegrupper (utdrag):

- 1a. Særlig verneverdig internasjonalt (Telma-myr)
- 1b. Særlig verneverdig nasjonalt; typeområde
- 1c. " " " ; spesialområde
- 2. Verneverdige myrer av landsdelsinteresse
- 3. " " av lokal interesse

Tre av lokalitetene ligger innenfor området som omfattes av denne rapporten.

Disse er:

Myrene nord og øst for Essandsjøen, vernegruppe (1a) 1b	
Sankkjølen	" 1b - 2
Bustvola	" 2 - 3

I et utkast til verneplan for myr i Nord-Trøndelag fylke er det foreslått opprettet et Rangledalen naturreservat som vil grense mot Sør-Trøndelag fylke fra riksgrensen til Blåhammarkleppen.

5.4. Verneplan for kvartærgeologiske forekomster

I forbindelse med verneplanarbeidet er det foretatt en faglig registrering av aktuelle lokaliteter med en vurdering av 23 større områder i fylket.

Områdene er plassert i forskjellige prioritetsgrupper:

- I Restriktivt utvalg av meget interessante områder eller svært velutviklede enkeltformer
- II Formtyper og områder av høy faglig verdi
- III Faglig interessante lokaliteter, men ofte av mer lokal betydning enn i de to første gruppene.

Ett av de prioriterte områdene er et dødisterreng øst for Essandsjøen som er plassert i prioritetsgruppe II.

På nordvestsiden av Nordskardsfjellet ligger det noen verneverdige sidemorener. Nordover mot Geitbekken og Nesjøen er det også ulike kvartærgeologiske formelementer. Området er plassert i prioritetsgruppe III.

5.5. Handlingsprogram for friluftsliv

Handlingsprogram for friluftsliv i Sør-Trøndelag fylke 1984-1989 beskriver bl.a. Sylane som

".... sammenhengende fjell- og viddeområder med uberørt natur i forholdvis lang avstand fra bebyggelse og vei. Områdene utgjør derfor et vesentlig tilbud i friluftssammenheng.

Disse områdene vil ha økende betydning for friluftslivet i fylket."

5.6. Svenske planer

Statens Naturvårdsverk i Sverige har utarbeidd en oversikt over 14 "obrutna fjällområden" deriblant Helags-Sylane-området som grenser til Norge langs hele området som er vurdert i denne rapporten. I en rapport utgitt av Länsstyrelsen i Jämtlands län beskrives områdene i Sylane mot riksgrensen til Norge som "geologiskt, botaniskt, faunistiskt, limnologiskt och allmän-ekologiskt värdefullt område".

Det er utviklet et godt samarbeid over riksgrensen mellom naturvernmyndighetene i Sør- og Nord-Trøndelag fylker og Jämtlands län. Som et resultat av dette samarbeidet har naturvårdsenheten i Jämtlands län under utarbeidelse et verneforslag for "Enans dalgång" som grenser mot de nordre deler av det området som er behandlet i denne rapporten, samt et framtidig Rangledalen myrreservat i Nord-Trøndelag fylke.

6. VERNEFORSLAG

6.1. Bakgrunn

Som en del av henholdsvis verneplanene for myr og kvartærgeologi i Sør-Trøndelag fylke vil store områder nord og øst for Essand-/Nesjøen bli foreslått vernet.

Det er også på høy tid å foreta en revidering av den gamle plantefredningen fra 1917 slik at den blir oppdatert til dagens lovverk.

Disse interesser samt de tilgrensende interesser representert ved de myrområder som er foreslått fredet i Nord-Trøndelag fylke og de "obrutna fjällområden" inkludert Enans dalgång i Jämtlands län tilsier at en vurderer hele området under ett.

Det synes naturlig å fremme denne saken som en enkeltfredning som behandles uavhengig av det løpende verneplanarbeid.

Essand-Nedal-Sylane bør ses på som ett område med de verdier som her er representert.

Store deler av området kan karakteriseres som urørt ("villmarks-område") med hensyn til vegbygging og vassdragsreguleringer.

Området har et rikt og svært variert landskap. De botaniske og zoologiske verdier er store og varierte, og området er svært mye brukt til friluftsliv både sommer og vinter.

Området har også historiske og kulturelle verdier som understreker verneverdien.

En fredning vil også gi en bedre muligheter for å regulere et kommende hyttebyggingspress samt å begrense en økende motorisert ferdsel, spesielt med snøscooter vinterstid, i et fint og nokså urørt friluftsområde.

Avgrensninger av forskjellige verneområder ut fra ulike kriterier som i større og mindre grad berører området, er bl.a. gjort av Ekker (1982), Haftorn (1974), Moen og Klock (1973), Moen (1983) og Sivertsen (1977).

6.2. Avgrensningsvurdering

Et framtidig Rangledalen naturreservat i Nord-Trøndelag fylke vil ha grense mot Sør-Trøndelag fylke fra Blåhammerkleppen til riksgrensen. Det er derfor naturlig å la en vernegrense i Sør-Trøndelag være sammenfallende med denne. For å få med de store og interessante myrpartier på Sankåkjølen foreslås videre grensen fra Blåhammerskleppen til Blåhammeren. Derifra kan grensen gå til elvesamløp i Sankåa (se kart, fig. 3) og videre langs Sankåas østlige bredd til Sankåvika.

Forslaget til grense går videre langs høyeste regulerte vannstand langs Essandsjøen og Nesjøen.

Grensa må imidlertid trekkes slik at Storerikvollen blir liggende utenfor verneområdet. En nøyaktig avgrensning her må bestemmes i felt.

Nedalshytta med veg, kraftlinje, båtstø og andre installasjoner bør også ligge utenfor et framtidig verneområde. En mulig avgrensing her vil være en rett linje i østnordøstlig retning (75^0) fra sørligste punkt på odde vest for bukta med Stor-bekkens utløp (se kart, fig. 3) til skjæringspunktet med en rett linje fra Nedalsklumpen til samløpet mellom Nea og Ekornåa.

Sørgrense for området bør være Ekornåa. Plantefredningen fra 1917 hadde Nea som grense, men den er i dag delvis tørrlagt i det aktuelle området. Knuvlane mellom Nea og Ekornåa er spesielt landskapsmessig med sin morenerikdom. Området er lite interessant botanisk, men har store zoologiske verdier. Selv om det kunne vært aktuelt å ha med Knuvlane i verneområdet, er påvirkningen fra vannkraftutbyggingen på svensk og norsk side så stor når en nærmer seg Nedalsjøen og Nea at en anbefaler at dette området ikke tas med i et nytt verneområde, og at den gamle fredningen oppheves.

Av samme årsak har en heller ikke tatt med områdene sør for Nesjøen mot Geitbekken selv om det er dokumentert både botaniske, geologiske og zoologiske verneverdier her.

Som østgrense for det nye verneområdet foreslås riksgrensen mot Sverige fra Ekornåa til fylkesgrensen mot Nord-Trøndelag.

6.3. Verneform

Dersom Sylane-området hadde vært statlig grunn eller hovedsaklig statlig grunn, ville det ha vært naturlig å vurdert området som nasjonalpark. Med nåværende lovverk anses dette som uaktuelt.

Verneforslaget fra 1975 (jfr. fig. 2) konkluderte med at landskapsvernområde ville være en passende verneform. Dette kan begrunnes ut fra den bebyggelse en har ved Essandheim, de reingjerder en har vest for riksgrensen og et mulig framtidig behov for fiske- og jaktbuer for de bruksberettigede langs Essand-/Nesjøen. Området har tidligere vært og er fortsatt brukt til beiting.

Selv om det finnes verneområder med større inngrep i, hvor verneformen er naturreservat, synes landskapsvernområde å være et tilstrekkelig strengt vern for de sørlige deler av området.

For å opprettholde områdets status som "botanisk naturpark" bør verneformen landskapsvernområde forsterkes gjennom en plantelivsfredning.

De nordre deler av området har betydelig større faglige interesser hvor et strengt vern er nødvendig. Disse områdene har også mindre brukerinteresser som kan komme i konflikt med en reservatstatus. En har imidlertid også her reingjerder, et par hytter, samt en kraftlinje som er skjemmende. En vil likevel anbefale at dette området blir fredet som naturreservat.

Sørskråningen av Remskleppen er blant de rikeste delene av området og bør være med innenfor et naturreservat.

Vernegrensen mellom naturreservat og landskapsvernområde kan da eksempelvis gå mellom utløpet av Djupholma i Djupholvika og grenserøys Nr 156 a.

6.4. Navn

Siden Sylane i tillegg til navn på fjellmassivet også er brukt som områdebeskrivelse, foreslås felles navn på de nye verneområdene til

Sylane naturvernområder.

Søndre del av området vil det være naturlig å kalle

Sylane landskapsvernområde.

For nordre del av området er det imidlertid ikke noe geografisk navn som synes fullt ut dekkende.

Området er imidlertid i vest avgrenset av Sankkjølen og i øst av Bustvola, slik at et passende navn kan være

Sankkjølen-Bustvola naturreservat.

6.5. Oppheving av plantefredningen fra 1917

Med en avgrensning og verneform som foreslått vil mesteparten av de arealer som var fredet ved plantefredningen i 1917 få en ny vernestatus.

Den verneform som er foreslått, skulle også gi et tilstrekkelig vern av plantelivet i området.

Plantefredningen fra 1917 bygger på en lov som er endret flere ganger siden verneområdet ble opprettet. Samtidig som et nytt verneområde opprettes, må derfor plantefredningen fra 1917 oppheves.

Dette var også forutsetningen fra Stortinget i 1968 og noe av bakgrunnen for denne rapporten.

7. LITTERATUR

- Baadsvik, K., K. Hansen og A. Moen (1968) Rapport om botaniske undersøkelser i Nedalen sommeren 1967. Stens. rapp.
- Ekker, Aa.T. (1982) Befaring i Rangledalen, Meråker/Tydal 29. og 30. august 1982. Stens. rapp.
- Fridén, A. (1959) Botaniske anteckningar från Tydalen (Sør-Trøndelag). Svensk Bot. Tidsskr. 53(2) : 231-234.
- Fylkesfriluftsnemnda/Fylkesmannen i Sør-Trøndelag (1984) Handlingsprogram for friluftsliv i Sør-Trøndelag fylke 1984-1989.
- Haftorn, S. (1955) Fra ornitologiske undersøkelser i Sylene og andre steder sommeren 1954. K. norske Vidensk. Selsk. Arb. 1954 : 21-32.
- Haftorn, S. (1974) Rangledalen i Meråker/Tydal og området sør til Essandsjøen. Stens. rapp.
- Johansson, R. (1981) Skyddsvärda naturområden. Länsstyrelsen i Jämtlands län.
- Kierulf, E. & Gotaas, K. (1967) Den botaniske naturpark i Nedalen - 50 år. Trondhjems Turistforenings Årbok 1967 : 12-42.
- Kilander, S. (1949) Några växtfynd i Trøndelagen. Blyttia 7 : 102-104.
- Kilander, S. (1949) Kärleväxternas högsta zoner på Helagsfjället och Sylane. Svensk Bot. Tidsskr. 43(1) : 26-36.
- Kilander, S. (1955) Kärleväxternas övre gränser på fjäll i sydvästra Jämtland samt angränsande delar av Härjedalen och Norge. Acta Phytogeogr. Suec. 35.
- Krogh, Kristen (1967) Bevaring av fjellstreknings i Trøndelagsområdet. Trondhjems Turistforenings Arb. 1962 : 60-64.
- Moen, A. og T. Klokke (1973) Notat vedrørende verneverdige lokaliteter i Tydal kommune, Sør-Trøndelag. K. norske Vidensk. Selsk. Mus., stens. rapp.
- Moen, A. m. medarb. (1983) Myrundersøkelser i Nord-Trøndelag i forbindelse med den norske myrplanen. K. norske Vidensk. Selsk. Mus. Bot. Ser. 1983-1.
- Moen, A. m. medarb. (1983) Myrundersøkelser i Sør-Trøndelag og Hedmark i forbindelse med den norske myrplanen. K. norske Vidensk. Selsk. Mus. Bot. Ser. 1983-4.

- Moksnes, A. (1971) Fuglefaunaen i Nedalsområdet. Foreløpig rapport om kvalitative og kvantitative undersøkelser i årene 1967-71. Stens. rapp.
- Nordhagen, R. (1928) Die Vegetation und Flora des Sylene - gebietes. I. Die Vegetation. Skr. Norske Vidensk.-Akad. Mat. Naturv. Kl. 1927 (1).
- Nordhagen, R. (1930) Den botaniske nasjonalpark i Sylene. Den Norsk Turistfor. Årbok 1930 : 40-60.
- Nordhagen, R. (1956) Vegetasjonsforskyvningen i naturparken ved Sylene i perioden 1920 - 1954 som bevis på klimatiske endringer. En fotografisk dokumentasjon. Norske Vidensk. Akad. Oslo. Årb. 1955 : 21-22.
- Sivertsen, I. (1977) Botaniske undersøkelser i Tydal kommune, Sør-Trøndelag. K. norske Vidensk. Selsk. Mus. Bot. Ser. 1977-2.
- Sjögren, G.L. (1849) Anteckningar under en botanisk resa i Jämtland och Norrige, Sommaren år 1846. Årsber. Bot.Arb. och Uppt. 1843, 1844. Bihang : 29-55.
- Skogen, A. (1970) Myrene ved Essandsjøen. Trondhjems Turistforenings Årb. 1970 : 21-28.
- Sollid, J.L. og L. Sørbel (1981) Kvartærgeologisk verneverdige områder i Midt-Norge. Miljøverndepartementet, rapport T-524.
- Suul, J. (1977) Fuglefaunaen og en del våtmarker av ornitologisk betydning i Fjellregionen, Sør-Trøndelag. K. norske Vidensk. Selsk. Mus. Zool. Ser. 1977-5.
- Sør-Trøndelag fylkeskommune (1984) Fylkesplan for Sør-Trøndelag 1984-1987.
- Tydal kommune (1978) Generalplan.

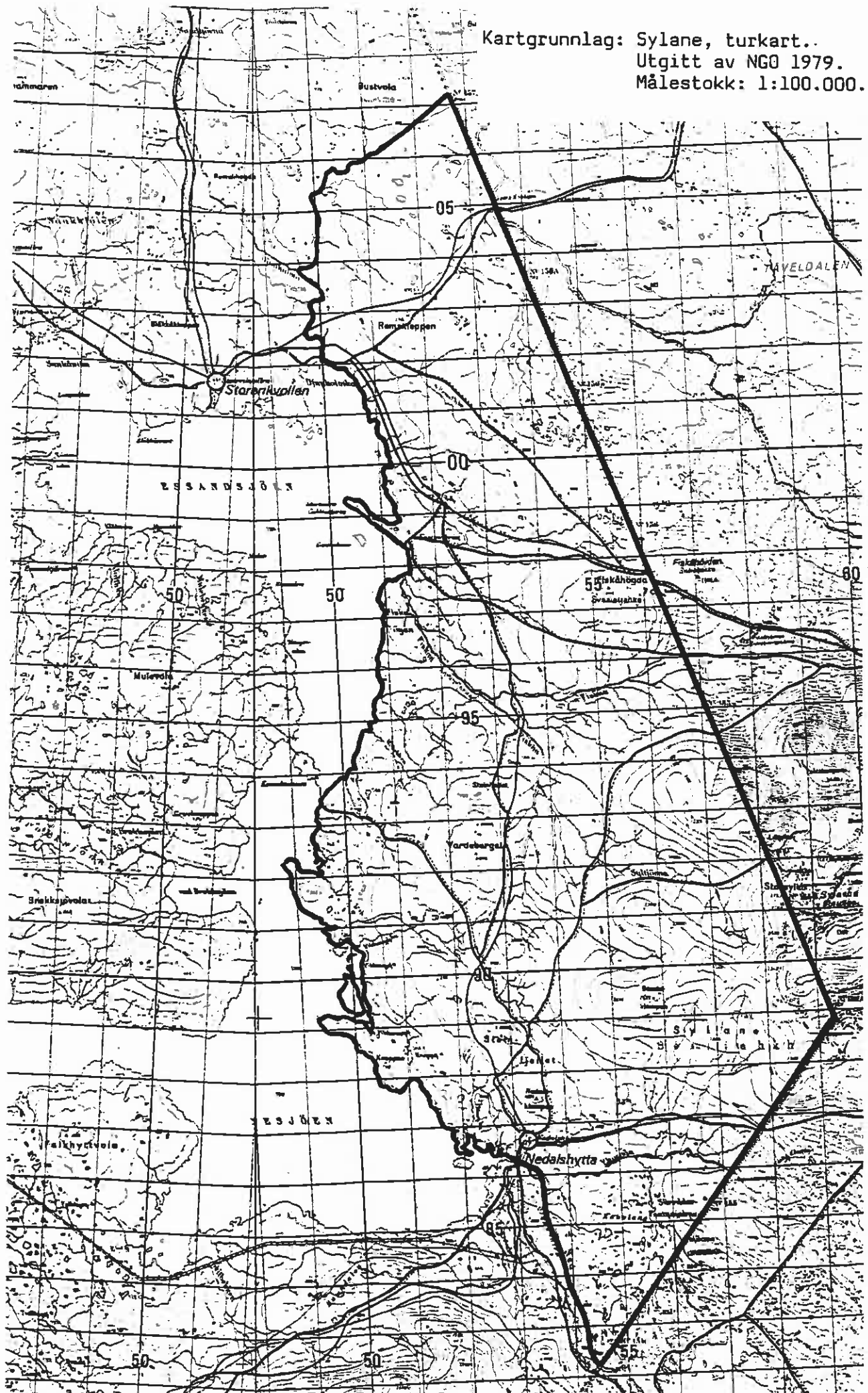

Fig. 1: Grenser for "den botaniske naturpark" i Nedalen, fredet ved kgl. res. av 6. juni 1917.

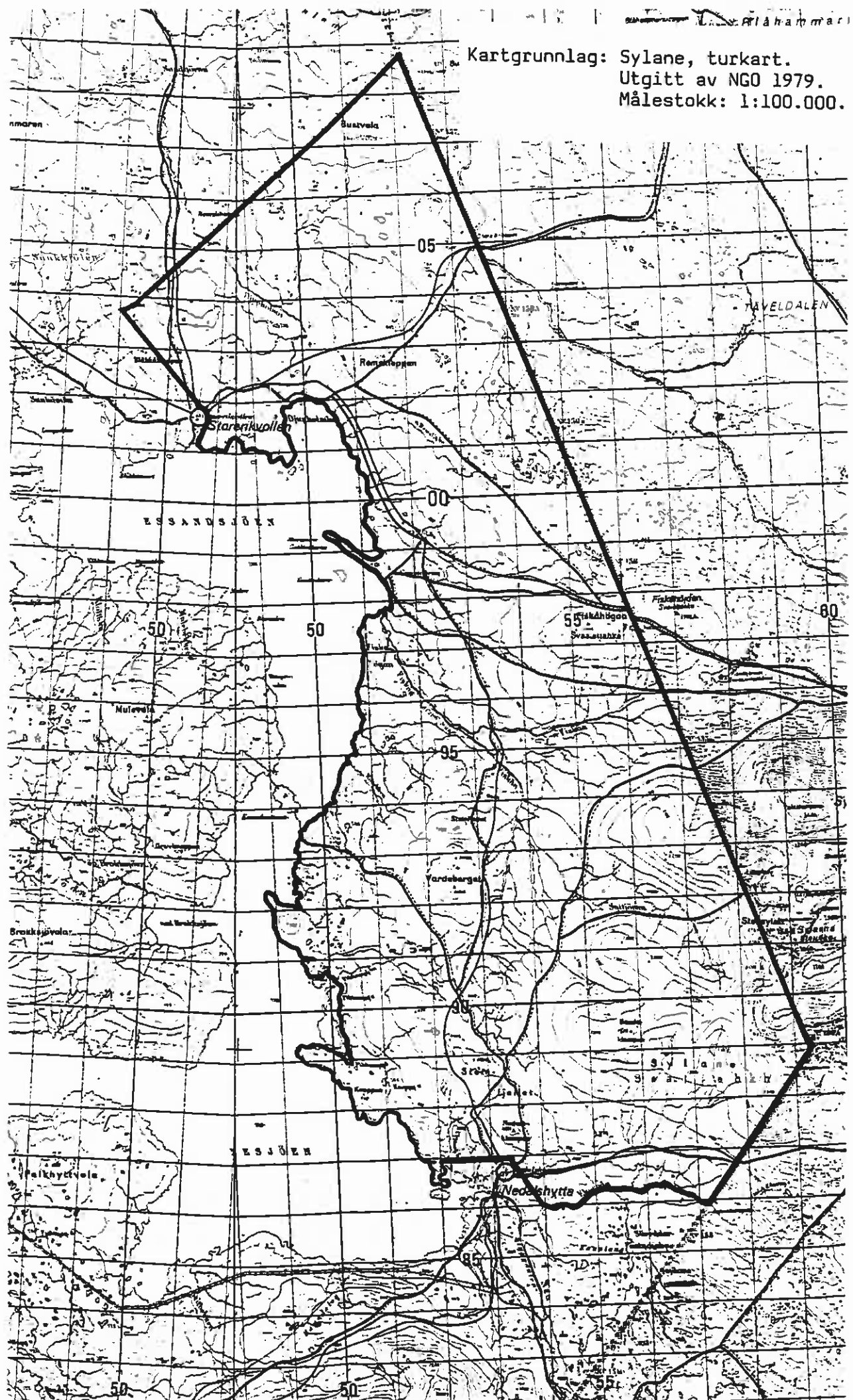

Fig. 2: Forslaget fra 1975 til avgrensning av et landskapsvernområde i Nedalen-Sylane.

RAPPORTER UTGITT AV FYLKESMANNENS MILJØVERNAVDELING

- 1983 ORNITOLOGISKE UNDERSØKELSER ANGÅENDE PRØVE VINDKRAFT-
AGREGAT PÅ VEST-FRØYA.
FORPROSJEKT HØSTEN 1983. 29 S.
- 1983 SELSKADEREGISTRERINGER.
EN UNDERSØKELSE AV SKADER PÅ LAKS OG KILENØTER FORÅRSAKET
AV SEL. 16 S.
- 1983 NATURVERNOMRÅDER I SØR-TRØNDELAG FYLKE. 149 S.
- 1984 HANDLINGSPROGRAM FOR FRILUFTSLIV I SØR-TRØNDELAG FYLKE.
1984-1989. 70 S.
- 1984 SKJØTSELPLAN FOR GAULOSEN NATURVERNOMRÅDER I TRONDHEIM OG
MELHUS KOMMUNER. SØR-TRØNDELAG FYLKE. 14 S.
- 1984 RAPPORT VAR 1/84
VASSDRAGSOVERVÅKING 1982/83. 23 S.
- 1984 RAPPORT VAR 2/84
FORURENSNING AV VASSDRAG FRA SILOER OG GJØDSELLAGER 1983.
19 S.
- 1984 RAPPORT 1-1984
REGISTRERINGER AV BEITESKADER FORÅRSAKET AV KORTNEBBGÅS PÅ
BYNESET, TRONDHEIM KOMMUNE, VÅREN 1984. 21 S.
- 1984 RAPPORT 2-1984
FISKEPRODUKSJON OG FORURENSNING I NEDRE GAULA.
EN UNDERSØKELSE AV MINDRE SIDEVASSDRAG TIL GAULA
I MELHUS KOMMUNE. 25 S.
- 1984 RAPPORT 3-1984
UNDERSØKELSE AV RESIPIENTER I ØRKDAL KOMMUNE. 27 S.
- 1984 RAPPORT 4-1984
LANDBRUKSKONTROLLEN 1984. 14 S.
- 1984 RAPPORT 5-1984
I. BESTANDS- OG BEITEREGISTRERINGER AV CANADAGÅS VED
GAULOSEN, MELHUS OG TRONDHEIM KOMMUNER, HØSTEN 1984 OG
II. EN VURDERING AV EVENTUELL JAKT PÅ CANADAGÅS. 37 S.
- 1985 RAPPORT 1-1985
FEMUNDSMARKA.
EN NATURFAGLIG OG FORVALTNINGSORIENTERT BETRAKTNING AV
MULIGHETENE FOR EN UTVIDELSE AV FEMUNDSMARKA NASJONAL-
PARK I RØROS KOMMUNE. 16 S.
- 1985 RAPPORT 2-1985
SYLANE.
EN HISTORISK OG NATURVERNMESSIG VURDERING AV ESSAND-SYLANE-
NEDALSOMRÅDET. FORSLAG TIL OPPRETTELSE AV ET KOMBINERT
NATURRESERVAT OG LANDSKAPSVERNOMRÅDE. 26 S.